

ارزیابی درونی گروه آموزشی کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه اصفهان

احمد شعبانی

عضو هیأت علمی گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه اصفهان

شهناز خدیوی

عضو هیأت علمی گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه اصفهان

چکیده

(تاریخ دریافت: ۱۳۸۳/۸/۱۹)

ارزیابی درونی رهیافتی وابسته به الگوی ارزیابی اعتبارسنجی است که مرحله آغازین کاربرد الگوی اعتبارسنجی تلقی می‌شود. جامعه آماری در این ارزیابی شامل چهار زیر مجموعه گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه اصفهان است که اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان، و مسئولان دانش‌آموختگان را در برمی‌گیرد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه‌های متفاوتی بوده که بین این گروه‌ها وزیع شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها برحسب ۹ عامل تعیین شده مورد سنجش قرار گرفت. یافته‌ها نشان می‌دهد که سطح مطلوبیت‌ها نازل است، به نحوی که میزان عامل هیأت علمی و فرایند تدریس و یادگیری با کسب ۳/۲۱ بالاترین داده میزان مطلوبیت، و فقدان رسالت‌ها و اهداف گروه و نداشتن تعریف دقیق و مشخص از این اهداف به منزله پایین‌ترین سطح عوامل در میزان مطلوبیت با ۱/۹ از سوی جامعه آماری تلقی شده است. در نهایت، پژوهش دارای پیشنهادهایی به منظور دگرگونی در وضعیت آموزشی، پژوهشی، و عرضه خدمات تخصصی است.

کلید واژه‌ها: ارزیابی درونی. گروه آموزشی کتابداری و اطلاع رسانی. دانشگاه اصفهان

مقدمه

فعالیت‌های آموزشی هر کشور را می‌توان سرمایه‌گذاری یکی، نسل برای نسل دیگر دانست. هدف اصلی این سرمایه‌گذاری توسعه انسانی است. به عبارت دیگر، هدف فعالیت‌های آموزشی رشد آگاهی و توانایی بالقوه انسان است. علاوه بر آن، آموزش وسیله‌ای برای شناسایی مسائل اجتماعی، اقتصادی، و فرهنگی جامعه و پی بردن به راه‌حل‌های مناسب برای آنهاست. از طرف دیگر، نظام آموزشی هر کشور از نظر نیروی انسانی و شاغل موجود در آن، بالاترین نسبت را در میان سازمان‌ها و دستگاه‌های دولتی دارد. براین اساس، نظام آموزشی را می‌توان یکی از پیچیده‌ترین زیر نظام‌های اجتماعی، اقتصادی، و فرهنگی دانست.

توسعه اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی در طول دو دهه اخیر سبب نگرش نوبه ابزارهای جدید اطلاع‌رسانی کشور شده است. توجه به اجزای جدید، به عوامل مؤثر در رشد و ارتقاء کمی و کیفی این رشته کمک و مساعدت می‌کند. براین اساس، تربیت نیروی انسانی کتابدار و اطلاع‌رسان پس از پیروزی انقلاب اسلامی از کانون‌های توجه آموزش عالی و گسترش دوره‌های این حوزه تلقی می‌شود. با توجه به هدف‌ها و سیاست‌های وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری جهت ارتقاء کیفیت آموزش عالی و به منظور فراهم آوری شرایط مشارکت هرچه بیشتر اعضای هیأت علمی در بهبود کیفیت آموزشی، پژوهشی، و عرضه خدمات تخصصی جهت توسعه کشور، ارزیابی درونی در گردهای آموزشی و از آن جمله در پروژه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه اصفهان با همکاری گروه ارزشیابی سازمان سنجش آموزش کشور به اجرا آمد.

کیفیت آموزشی و پژوهشی از جمله مسائلی است که نظام‌های دانشگاهی همواره برای دستیابی به آن تلاش می‌کنند. ارتقاء مستمر کیفیت آموزشی عالی مستلزم استفاده از ارزیابی آموزشی است. چنانچه دیدگاه سیستمی درباره آموزش عالی مورد نظر قرار گیرد، ارزیابی آموزش عالی می‌تواند درباره درون‌داد، فرایند، برونداد، و پیامد نظام دانشگاهی به کار رود. بر این مبنای در این طرح به عوامل درون‌داد نظام آموزشی به سه عامل یادگیرنده، مدرس، و برنامه درسی توجه شده است.

هدف پژوهش

ارزیابی درونی در گروه‌های آموزشی نشان می‌دهد که فرایند ارزیابی درونی، با عیان کردن هدف‌های گروه آغاز می‌شود و اعضای هیأت علمی را قادر می‌سازد تا نسبت به ترسیم آزمون‌های گروه آموزشی برانگیخته شده و نهایت کوشش خود را در تحقق آنها به عمل آورند. برای ارزیابی درونی لازم است هدف‌های گروه آموزشی آشکار باشد، این هدف‌ها شامل مقاصد آموزشی، پژوهشی، عرضه خدمات تخصصی است. از آنجایی که رسالت دانشگاه‌ها متفاوت است، در فرایند تدوین هدف‌های گروه باید رسالت دانشگاه و امکانات در دسترس آن دانشگاه را جهت تحقق هدف‌ها منظور داشت. هدف‌های گروه آموزشی با توجه به ساختار دانش در رشته تخصصی، نیازهای جامعه زیر پوشش جغرافیایی دانشگاه، نیازهای یادگیرندگان، و رسالت دانشگاه تعیین می‌شود. هدف از انجام این پژوهش دستیابی به الگویی مناسب از ارزیابی برای بهبود بهشی کیفیت آموزشی و پژوهشی گروه آموزشی کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه اصفهان است. براین اساس، هدف‌های زیر در ارتباط با تحقیق در نظر گرفته شد:

۱. تعیین کیفیت آموزشی و پژوهشی گروه از طریق مشارکت اعضای هیأت علمی، دانشجویان، و دانش‌آموختگان در کار ارزیابی فعالیت‌ها و فراهم‌آوری شرایط ارتقاء کیفیت آنها؛

۲. قضاوت درباره کیفیت آموزشی گروه براساس هدف‌های تحقق یافته نسبت با آرمان‌های مورد انتظار؛

۳. اطمینان از تطابق کیفیت برنامه‌ها با انتظارات افراد؛

۴. فراهم‌آوری شرایط برای اعضای هیأت علمی گروه آموزشی در زمینه شناسایی

قوت‌ها، ضعف‌ها و فرصت‌ها.

براین اساس جنبه‌های متنوع رسالت گروه در اهداف سه‌گانه خلاصه می‌شود:

الف) اهداف آموزشی، ب) اهداف پژوهشی، ج) اهداف خدماتی

تعریف اصطلاحات

ارزیابی^۱: گردآوری اطلاعات درباره فعالیت‌ها، ویژگی‌ها و بروندادهای برنامه به منظور قضاوت درباره برنامه، بهبود اثربخشی، یا اطلاع رسانی برای تصمیم‌گیری جهت برنامه ریزی آینده (پاتون^۲، ۱۹۹۷).

ارزیابی درونی^۳: رهیافتی است وابسته به الگوی ارزیابی اعتبار سنجی که مرحله آغازین کاربرد الگوی اعتبار سنجی تلقی می‌شود. در این مرحله نظام دانشگاهی اقدام به ارزیابی می‌کند تا جنبه‌های قوت و ضعف خود را دریابد. با به اصطلاح، به نقطه ضعف‌ها پردازد (حجازی، ۱۳۷۷).

ملاک^۴: عبارت است از ویژگی‌ها یا جنبه‌هایی از پدیده مورد ارزیابی که قضاوت درباره آنها انجام می‌پذیرد (بازرگان، ۱۳۸۰).

نشانگر^۵: مشخصه‌ای است که برای گردآوری داده جهت قضاوت درباره ملاک‌های مورد نظر به کار برده می‌شود (بازرگان، ۱۳۸۰).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرسش‌های اساسی

از مسائل مهم در حوزه کتابداری و اطلاع رسانی، از جمله در گروه آموزشی اصفهان، دگرگونی‌های سریع تکنولوژیکی در عرصه مهارت‌های رشته مزبور است. بر این مبنای در این خصوص اغلب بیان می‌شود که دانش‌آموختگان این رشته از نظر آموزشی با نیازهای جامعه مطابقت نداشته، کمتر با مهارت‌های اطلاع رسانی همگام هستند.

گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه اصفهان از دهه شصت شمسی به طور مستمر فعالیت داشته، و بخشی عمده از کارکنان و کتابداران کتابخانه‌های استان اصفهان و مناطق همجوار به ویژه و کتابخانه‌های کشور به طور کلی از این گروه آموزشی فارغ‌التحصیل

1. Evaluation

2. Patton

3. Internal Evaluation

4. Criteria

5. Indicator

شده‌اند. لیکن تاکنون از روند اجرایی برنامه‌های آموزشی، میزان تحقق اهداف آنها، پاسخگویی برون‌دادها به نیازهای جامعه و تعیین وضعیت کیفی آموزش و پژوهش، ارزیابی مستقلی از چگونگی اجرای برنامه‌های آن صورت نپذیرفته است. براین اساس، در تصویری کلی، پژوهش سعی دارد مسائل زیر را ارزیابی کند.

۱. آیا هدف‌های آموزش گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه اصفهان در سطح

کارشناسی به طور مناسب انجام شده است؟

۲. آیا برون‌داد گروه‌های آموزشی شامل دانشجو، اعضای هیأت علمی، و برنامه درسی

برای نیل به هدف‌ها مناسب بوده است؟

۳. آیا فرایند اجرایی برنامه‌ها به تحقق هدف‌ها می‌انجامد؟

۴. آیا محصول نهایی دوره‌ها با برون‌دادهای پیش‌بینی شده در برنامه همگام است؟

چگونگی مراحل انجام طرح ارزیابی

به منظور بررسی مفاد ارزیابی درونی گروه آموزشی، پس از بررسی‌های اولیه و تبیین چگونگی انجام کار به توجیه اعضای کمیته ارزیابی در زمینه مفهوم عامل، ملاک، و نشانگرها مبادرت گردید. پس از انجام مطالعات مقدماتی، تصمیم گرفته شد که شاخص و اجرای الگوی ارزیابی براساس مراحل ذیل طراحی شود:

مرحله اول: بررسی الگوهای عمده ارزیابی آموزشی و نقد آنها؛

مرحله دوم: انتخاب الگوی مناسب برای ارزیابی درونی کیفیت آموزشی؛

مرحله سوم: مشخص کردن عوامل مورد نظر در الگوی ارزیابی؛

مرحله چهارم: تعریف و تعیین ملاک‌ها و نشانگرهای مورد نظر در الگو؛

مرحله پنجم: ساخت ابزار برای جمع‌آوری اطلاعات در مورد هر یک از نشانگرها؛

مرحله ششم: جمع‌آوری، تحلیل، و تفسیر اطلاعات؛

مرحله هفتم: قضاوت درباره هر یک از عوامل مورد ارزیابی و ارائه گزارش.

معرفی ابزارهای اندازه‌گیری و شیوه تدوین آنها

پس از تعیین و تدوین عوامل، ملاک‌ها، و نشانگرها، پرسش‌ها مشخص گردید. پرسشنامه‌ها دارای انواع مختلف متغیرهای کمی، اسمی ترتیبی، و فاصله‌ای است. پرسش‌های نظرخواهی و کیفیت در پرسشنامه به صورت طیف پنج‌گانه‌ای (با مقیاس ترتیبی) لیکرت است. پرسش‌ها در پرسشنامه دانشجویان، دانش‌آموختگان، و اعضای هیأت علمی ترکیبی از سه مقیاس اسمی - ترتیبی و فاصله‌ای است. پرسش‌های مربوط به مسئولان دانش‌آموختگان عمدتاً با مقیاس ترتیبی است. به صورت کلی هر پرسشنامه حاوی مقدمه، مشخصات فردی، و مجموعه‌ای از سؤالات را در بر می‌گیرد که در رابطه با دانشجویان ۵۲ سؤال، اعضای هیأت علمی ۶۵ سؤال، دانش‌آموختگان ۱۷ سؤال، سرپرستان و مسئولان دانش‌آموختگان ۱۲ سؤال، و مدیر گروه ۶۱ سؤال بوده که از سوی سازمان سنجش و آموزش کشور روایی و پایایی آن محاسبه شد و در اختیار مجریان طرح قرار گرفت.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

جامعه مورد مطالعه

جامعه آماری در این ارزیابی به طور کلی شامل چهار زیرمجموعه در گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه اصفهان است که عبارتند از:

۱. اعضای هیأت علمی (و اعضای کمیته ارزیابی درون‌گروهی از گروه آموزشی)
۲. دانشجویان
۳. دانش‌آموختگان
۴. مسئولان دانش‌آموختگان

از آنجایی که اعضای گروه آموزشی کتابداری از اطلاع‌رسانی به تعدادش نفر بوده و اعضای کمیته طرح ارزیابی درون‌گروهی چهار نفر بودند، به توصیه ناظر طرح، در بررسی این گروه، زیرمجموعه اعضای هیأت علمی و اعضای کمیته ارزیابی درون‌گروهی از گروه آموزشی مقارن و یکسان اخذ شده است. در این پژوهش، از تمام شناری و روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بهره‌جویی شده

است. حجم نمونه‌های انتخاب شده در زیر مجموعه‌ها به قرار زیر است:

۱. زیر مجموعه اول: اعضای هیأت علمی (و اعضای کمیته ارزیابی درون گروهی از گروه آموزشی)

تعداد اعضای هیأت علمی ۶ نفر و تعداد اعضای کمیته ارزیابی درون گروهی ۴ نفر بوده است، در این میان، یک نفر از اعضای هیأت علمی گروه از تکمیل پرسشنامه اجتناب جست، و به توصیه ناظر طرح نتایج پاسخ نامه‌های اعضای هیأت علمی و اعضای کمیته ارزیابی در یک وجه اخذ شده است.

برای انجام تحقیق دانشجویان سال آخر (نیمسال ششم) در مقطع کارشناسی روزانه و شبانه در سال ۱۳۸۱ انتخاب شد که تعداد آنها ۶۰ دانشجو بود، پاسخ نامه‌های دریافتی ۵۳ مورد بوده است.

۴. زیرمجموعه سوم: دانش آموختگان

برای اطلاع از نظرات دانش آموختگان، تعداد ۴۰ نفر از دانش آموختگان گروه در سال‌های اخیر انتخاب گردید و به آنها پرسشنامه ارائه شد. تعداد ۳۴ پاسخ‌نامه از پرسشنامه‌های مزبور دریافت گردید.

۵. زیر مجموعه چهارم: مسئولان دانش آموختگان

این زیر مجموعه شامل مسئولان و سرپرستانی است که مستقیماً بر کار دانش آموختگان نظارت و سرپرستی دارند. بابی جویی‌های مکرر و تماس اعضای هیأت علمی گروه آموزشی با مراکز متنوع، تعداد ۳۰ آدرس از سرپرستان مزبور استخراج شد که در اقصی نقاط کشور قرار داشتند. در مجموع تعداد ۲۱ پاسخ نامه از مجموع پرسشنامه مسئولان دانش آموختگان دریافت گردید.

چگونگی تجزیه و تحلیل داده‌ها

پس از جمع‌آوری پاسخ‌نامه‌های جامعه آماری، داده‌های کمی به نرم‌افزار SPSS

(ویرایش ۹ تحت ویندوز) وارد شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در بررسی‌های آماری از روش توصیفی برای طبقه‌بندی داده‌ها مانند اخذ فرآیندی، درصد، میانگین، و نمودارهای هیستوگرام و دایره‌ای بهره‌جویی شده است.

قضای دربارۀ هریک از نشانگرها از مقایسه شرایط آن نشانگر در گروه (به منزله وضعیت وجود) و انتظارات هیأت علمی و دانشجویان دربارۀ نشانگر مزبور (به منزله وضعیت مطلوب) صورت گرفت. چنانچه «بلاک مورد بررسی با انتظارات آنها منطبق بوده، نشانگر آن «مطلوب» و در صورت عدم تطابق کامل یا انتظارات و اهداف دروه، «نامطلوب» و در صورت تطابق کم «نسبتاً مطلوب» ارزیابی شده است (حجازی،

۱۳۷۷.

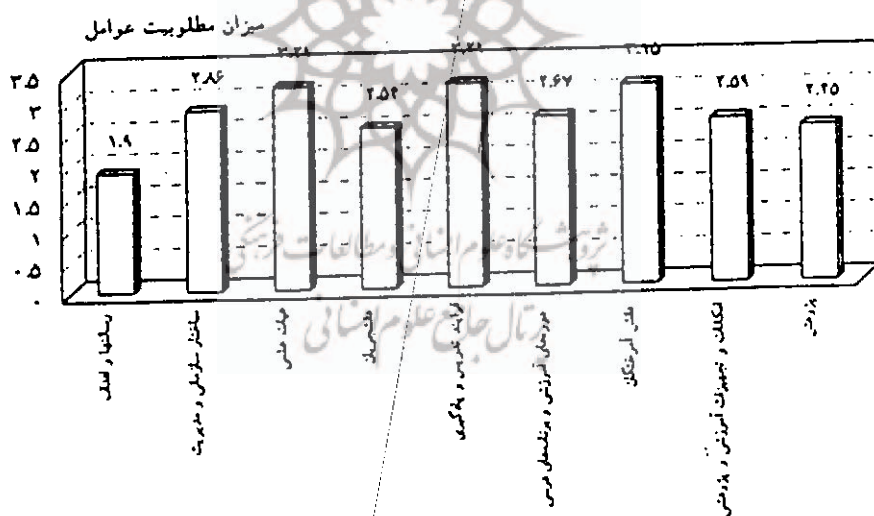
تجزیه و تحلیل داده‌ها بر حسب عامل

عامل ۱. رسالت‌ها و اهداف پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی وجود اهداف تدوین شده در گروه آموزشی با توجه به مطلوبیت ۲/۷، جامعیت و صراحت اهداف تدوین شده در گروه آموزشی با میزان مطلوبیت ۳، دخالت و مشارکت انتضای گروه در تدوین و تصریح اهداف آموزشی پژوهشی... با میزان مطلوبیت ۲، استقلال گروه در تدوین و تحلیل اهداف آموزشی، پژوهشی و عرضه خدمات تخصصی با میزان مطلوبیت ۲/۲۶، و میزان بررسی‌های انجام شده و در حال انجام برای آگاهی از تحقق اهداف با میزان مطلوبیت ۱، بیانگر وضعیت «نامطلوب» گروه از لحاظ رسالت‌ها و اهداف گروه آموزشی است. براساس نمودار شماره ۱، میانگین پرسش‌ها در باب این عامل ۱/۹ بوده که پایین‌تر از حد طبیعی است.

عامل ۲. ساختار سازمانی و مدیریت

برنامه‌های توسعه گروه و اعضای هیأت علمی گروه با میزان مطلوبیت ۲/۰۶، آیین‌نامه‌های داخلی گروه و اجرای آن با میزان مطلوبیت ۱، فعالیت‌های برون‌گروهی اعضای

هیأت علمی با میزان مطلوبیت ۲/۹۷، مشارکت اعضای گروه در برنامه‌ریزی فعالیت‌های گروه با میزان مطلوبیت ۳/۴۶، سیاست‌های انتخاب، ویژگی‌ها، وظایف، مسئولیت‌ها و اختیارات مدیر گروه با میزان مطلوبیت ۳/۱۶، میزان استقلال گروه در برنامه‌ریزی‌ها و سازماندهی فعالیت‌ها با میزان مطلوبیت ۳/۸۵، و برنامه تشکیل جلسات گروه و حضور اعضا در آن با میزان مطلوبیت ۳، بیانگر وضعیت «نسبتاً مطلوب» گروه در ساختار سازمانی و مدیریت گروه آموزشی است. براساس نمودار شماره ۱، میانگین پرسش‌ها در باب این عامل ۲/۸۶ بوده که اندکی پایین‌تر از حد طبیعی است.

نمودار شماره ۱. تجزیه و تحلیل براساس میانگین پرسش‌ها

عامل ۳. هیأت علمی

فعالیت‌های آموزشی اعضای هیأت علمی و ثبت آن با میزان مطلوبیت ۳/۷۵، میزان اختیارات و محدودیت‌های اعضای هیأت علمی در تصمیم‌گیری‌های گروه با میزان مطلوبیت ۳/۸، میزان حضور اعضای هیأت علمی در گروه به منظور مشاوره با دانشجویان با میزان مطلوبیت ۲/۳۲، میزان رضایت اعضای هیأت علمی از گروه و

فعالیت‌های آن با میزان مطلوبیت ۳/۷۷، چگونگی تبادل تجربه میان اعضای هیأت علمی گروه با میزان مطلوبیت ۴/۲، رضایت اعضای هیأت علمی از تسهیلات و خدمات اعطایی به آنان با میزان مطلوبیت ۲/۴، آشنایی اعضای هیأت علمی گروه با یافته‌های جدید علمی رشته تخصصی با میزان مطلوبیت ۳/۴، برخورد اعضای هیأت علمی گروه با همکاران و دانشجویان با میزان مطلوبیت ۲/۸، و آگاهی و توجه اعضای هیأت علمی از انتظارات و نیازهای دانشجویان با میزان مطلوبیت ۱، بیانگر وضعیت «مطلوب» گروه در ساختار هیأت علمی است. براساس نمودار شماره ۱، میانگین پرسش‌ها در باب این عامل ۳/۲۱ بوده که بالاتر از حد طبیعی است.

عامل ۴. دانشجویان

ترکیب و توزیع دانشجویان با میزان مطلوبیت ۱، نحوه پذیرش دانشجویان با میزان مطلوبیت ۳، پیشرفت تحصیلی دانشجویان گروه با میزان مطلوبیت ۳/۰۵، رابطه دانشجویان گروه با اعضای هیأت علمی گروه با میزان مطلوبیت ۲/۸۵، نظر دانشجویان گروه درباره برنامه‌ها و فعالیت‌های گروه با میزان مطلوبیت ۲/۵۹، نقش دانشجویان گروه در برنامه‌ریزی فعالیت‌های گروه با میزان مطلوبیت ۱/۶۴، آگاهی دانشجویان گروه از حقوق و وظایف خود با میزان مطلوبیت ۳/۹۵، و خدمات و تسهیلات اعطایی به دانشجویان با میزان مطلوبیت ۱/۷۶، بیانگر وضعیت «نامطلوب» گروه از لحاظ خواسته‌های آموزشی و رفاهی دانشجویان است. براساس نمودار شماره ۱، میانگین پرسشها در باب این عامل ۲/۳۵ بوده که پایین‌تر از حد طبیعی است.

عامل ۵. فرایند تدریس و یادگیری

روش‌های تدریس مورد استفاده اعضای هیأت علمی در گروه با میزان مطلوبیت ۳/۲۲، میزان استفاده اعضای هیأت علمی از تکنولوژی آموزشی در تدریس با میزان مطلوبیت ۳/۳۴، و ارزیابی از آموخته‌های دانشجویان با میزان مطلوبیت ۳/۱۴، بیانگر وضعیت «مطلوب» گروه در فرایند تدریس و یادگیری است. براساس نمودار شماره ۱،

میانگین پرسش‌ها در باب این عامل ۳/۲۱ بوده که بالاتر از حد طبیعی است.

عامل ۶. دوره‌های آموزشی

رشته‌ها و سطوح آموزشی گروه با میزان مطلوبیت ۴، انطباق دوره‌های گروه با رسالت‌ها و اهداف با میزان مطلوبیت ۴، انطباق دوره‌های گروه با امکانات و منابع با میزان مطلوبیت ۲/۵۴، ارزیابی از دوره‌ها و برنامه‌های گروه با میزان مطلوبیت ۱، نظرات اعضای گروه (مدیر، اعضای هیأت علمی، دانشجویان) درباره کیفیت دوره آموزشی با میزان مطلوبیت ۱/۴۶، ترکیب دروس گروه از نظر انطباق آنها با اصول برنامه‌ریزی درسی با میزان مطلوبیت ۲/۸۱، ارزیابی از محتوای دروس گروه با میزان مطلوبیت ۳، و میزان انطباق دروس با اهداف و رسالت‌های گروه با میزان مطلوبیت ۳/۲۸ بیانگر وضعیت «نسبتاً مطلوب» گروه در برگزاری دوره‌های آموزشی است. براساس نمودار شماره ۱، میانگین پرسش‌ها در باب این عامل ۲/۶۷ بوده که پایین‌تر از حد طبیعی است.

عامل ۷. دانش‌آموختگان

فضاهای آموزشی و اداری گروه با میزان مطلوبیت ۲/۷۵، کتابخانه و نظام اطلاع‌رسانی مورد استفاده با میزان مطلوبیت ۲/۴۶، امکانات و خدمات رایانه‌ای گروه با میزان مطلوبیت ۲/۴۸، و کارگاه‌ها و آزمایشگاه‌های گروه با میزان مطلوبیت ۲/۷۳، بیانگر وضعیت «نسبتاً مطلوب» گروه از نظر امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی است. براساس نمودار شماره ۱، میانگین پرسش‌ها در باب این عامل ۲/۵۹ بوده که اندکی پایین‌تر از حد طبیعی است.

عامل ۹. پژوهش

تدوین برنامه‌های پژوهشی گروه و برنامه‌ریزی گروه برای پژوهش با میزان مطلوبیت ۲/۲۱، آثار و فعالیت‌های علمی و پژوهشی اعضای هیأت علمی و دانشجویان با میزان مطلوبیت ۲/۷۲، منابع مالی پژوهشی گروه با میزان مطلوبیت ۲/۲۳، و هم

اندیشی‌ها (سمینارها، همایش‌ها) برگزار شده توسط گروه با میزان مطلوبیت ۴، بیانگر وضعیت «نامطلوب» گروه از نظر پژوهش است. براساس نمودار شماره ۱، میانگین پرسش‌ها در باب این عامل ۲/۴۵ بوده که پایین‌تر از احد طبیعی است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتیجه‌گیری طرح ارزیابی درونی مبتنی بر مجموعه نقاط قوت و ضعف عوامل، ملاک‌ها، و نشانگرها اتخاذ می‌شود. میزان محاسبه شده برای ۹ عامل براساس میانگین پرسش‌ها ۲/۷۳ است، که از حد متوسط پایین‌تر است. در نگاه کلی از میان ۵۳ ملاک، ۳۲ ملاک کمتر از میزان مطلوبیت ۳ قرار دارند، همچنین از میان ۹۴ نشانگر، ۴۹ نشانگر کمتر از میزان مطلوبیت ۳ می‌باشد، که بیانگر نامطلوب بودن نیمی از ملاک‌ها و نشانگرها تلقی می‌شود. از بین ۹ عامل، عوامل هیأت علمی با میزان مطلوبیت ۳/۶۱، و فرایند تدریس و یادگیری با میزان مطلوبیت ۳/۲۱، بیشترین حد مطلوبیت را در بر دارد و بقیه عوامل میزان «نامطلوب» و «نسبتاً مطلوب» را دارا هستند.

از میان ۴۹ نشانگری که کمتر از میزان مطلوبیت ۳ قرار دارند، حدود ۲۳ مورد مرتبط به عباراتی شبیه به «وجود برنامه‌ای مدون» یا «وجود سازوکاری مدون» آغاز شده که دارای میزان مطلوبیت ۱ یا کمتر از ۲ است که دلالت بر نبود برنامه تدوین شده در مورد هر یک از عوامل، ملاک‌ها، و نشانگرها در گروه آموزشی است. حدود ۱۴ مورد از نشانگرهایی که که مطلوبیت کمتر از ۳ داشته مربوط به عباراتی شبیه «میزان رضایت» بوده که از عدم رضایت اعضا و افراد مختلف گروه از عوامل، ملاک‌ها، و نشانگرهای مورد نظر بوده است. ملاک‌هایی که میزان مطلوبیت بالاتر از ۳/۵ داشته به ترتیب عبارت است از:

۱. چگونگی تبادل تجربه میان اعضای هیأت علمی گروه ۴/۲
۲. رشته‌ها و سطوح آموزشی گروه ۴
۳. انطباق دوره‌های گروه با سطوح و اهداف گروه ۴
۴. سرنوشت شغلی دانش‌آموختگان گروه ۳/۹۶

۵. میزان استقلال گروه در برنامه‌ریزی‌ها و سازماندهی فعالیت‌ها ۳/۸۵
۶. توانایی شناختی، نگرشی و مهارتی دانش‌آموختگان ۳/۸۴
۷. میزان اختیارات و محدودیت‌های اعضای هیأت علمی در تصمیم‌گیری‌های گروه ۳/۸۰
۸. میزان رضایت اعضای هیأت علمی از گروه و فعالیت‌های آن ۳/۷۷
۹. فعالیت‌های آموزشی اعضای هیأت علمی و ثبت آن ۳/۷۵

پیشنهادات

از آنجایی که میزان مطلوبیت عامل پژوهش معادل ۲/۴۵ بوده و نارسایی‌هایی در این حوزه مشاهده می‌گردد، پیشنهاد می‌شود برای ارتقاء وضعیت هیأت علمی عامل پژوهش در گروه آموزشی تقویت شود. چنانچه عامل دوره‌های آموزشی و برنامه‌های درسی با مطلوبیت ۲/۶۷، در کنار عامل امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی با مطلوبیت ۲/۵۹ تقویت شود، وضعیت دانشجویان از موقعیت کنونی بهتر خواهد شد و در وضعیت دانش‌آموختگان نیز تأثیرگذار خواهد بود. عامل رسالت‌ها و اهداف با میزان مطلوبیت ۱/۹ و ساختار سازمانی و مدیریت در رأس کلیه عواملی است که باید اصلاح و تقویت شود، زیرا بی‌تردید دگرگونی این عوامل دیگر موارد را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. در زمینه پیشنهادات کلی باید به رفع ضعف عوامل امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی اشاره داشت که به منابع مالی مرتبط بوده ولی دیگر عوامل به تصمیماتی مرتبط است که ارتباط مستقیم به تصمیمات شورای آموزشی دانشکده، گروه آموزشی، و کمیته ارزیابی دارد.

مآخذ

- بازرگان، عباس (۱۳۷۳). «آموزش با کیفیت جامع: رهیافتی برای ایجاد تحول در نظام‌های پیش‌دانشگاهی و دانشگاهی» پژوهش در مسایل تعلیم و تربیت، شماره ۳، ص ۵۵-۶۴.
- بازرگان، عباس (۱۳۷۴). «ارزیابی درونی دانشگاهی و کاربرد آن در بهبود مستمر کیفیت آموزش عالی». فصلنامه

- پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی. دوره ۳، شماره ۲: ۴-۶، ص ۴۹-۷۰.
- بازرگان، عباس (۱۳۷۵). «کیفیت و ارزیابی آن در آموزش عالی: نگاهی به تجربه‌های ملی و بین‌المللی». مجموعه مقالات نخستین سمینار آموزش عالی در ایران. به کوشش محسن خلیجی و محمد مهدی فرقانی. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ج ۱، ص ۳-۲۷.
- بازرگان، عباس (۱۳۸۰). «ارزشیابی آموزشی». تهران: سمت.
- بازرگان، عباس؛ فتح‌آبادی، خلیل؛ عین‌الهی، بهرام (۱۳۷۹). «رویکرد مناسب ارزیابی درونی برای ارتقای مستمر کیفیت گروه‌های آموزشی در دانشگاه‌های علوم پزشکی». مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران؛ سال ۱۵، شماره ۲، ص ۱-۲۶.
- بولا، هس. «ارزیابی آموزشی و کاربرد آن در سوادآموزی تابمی». ترجمه عباس بازرگان، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- حجازی، یوسف (۱۳۷۱). گزارش ارزیابی درونی در گروه آموزشی ترویج آموزش کشاورزی (دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران) کرج: دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران (پلی کس).
- میرزاحمدی، مه‌محمدحسن (۱۳۷۶). «بررسی و طراحی الگوی مناسب برای ارزیابی درونی کیفیت آموزشی در مراکز آموزش وزارت نیرو». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.